

METODERAPPORT

"FANGST OG FORTIELSE"

**NRK
Brennpunkt**

Sendt : 17. februar 2004

1. **Journalister:** Kurt Salo
Svein Bæren
Rune Ytreberg
2. **Tittel:** Fangst og Fortielse
3. **Publisert:** Brennpunkt 17. februar 2004
Tromsø Internasjonale Filmfestival Januar 2005
4. **Redaksjon:** NRK Brennpunkt Oslo
5. **Kontaktpersoner** Kurt Salo,
Hornsundveien 21,
9013 Tromsø
Tlf 77 69 95 33 mob. 91 56 25 79
- Svein Bæren
Brennpunkt NRK Oslo
Tlf 23 04 90 42

6. Redegjørelse for arbeidet.

a) Når og hvordan kom arbeidet i gang, hva var ideen som startet det hele?

Prosjektet kom i gang januar 2001.

Kurt Salo, som er frittstående filmprodusent og regissør, ønsket å lage en historisk film om konflikten mellom Norge og Islands om fisket i "Smuthullet" nordøst i Barentshavet.

b) Hva var den sentrale problemstilling ved starten av prosjektet?

Island, med sine topp moderne fabrikktrålere, fisket tusenvis av tonn av verdifull torsk som ellers ville vandret til norske og russiske fiskesoner. Dette førte til en sterk politisk konflikt mellom Island på den ene siden og Norge og Russland på den andre.

Det gikk også rykter om at enorme mengder med fisk hadde blitt spylt på havet i jakten på stor fisk som passet bedre til fileteringsmaskinene.

c) Ble problemstillingen endret underveis?

I over to år arbeidet Salo med temaet ved siden av andre prosjekter. Og gjennom sin research, fikk Salo kjennskap til at fiskedumping, både i Norge og på Island, fortsatt var et stort problem - også etter at konflikten om Smuthullet var over.

Dårlig økonomi i fiskerinæringa gjorde at fiskerne ofte ikke tok vare på den dårligst betalte fisken.

d) Kort beskrivelse av organiseringen av arbeidet:

Før Brennpunkt ble kontaktet jobbet Kurt Salo alene med sin historiske film på Island.

Han besøkte Island syv ganger i løpet av to år.

En viktig mann og kilde ble Arthur Bogasson, som er leder for kystfiskerne på Island.

Gjennom Bogasson fikk Salo etter hvert kontakt med noen fiskere som var villige til å fortelle hva de hadde vært med på i Smutthullet. (Fisker Sigurdur Gretar Marionsson er med i programmet.)

Av Arthur Bogasson klarte Salo også å få en videofilm som viste dumping av fisk foretatt av islandske fiskere. En god dokumentasjon på hva som foregikk. (Filmen er med i programmet.)

Kurt Salo fikk også gjort et intervju med Fredrik Jon Arngrimsson, leder for fiskebåtredene på Island.

Det kom til uoverensstemmelser mellom Arngrimsson og Salo når han skulle vise den islandske filmen av islendinger som dumper fisk. Temaet var for brennbart. (Med i programmet.)

Brennpunkt:

I desember 2003 tok Kurt Salo kontakt med Brennpunkt, og fortelta hva han satt på av opptak og informasjon fra Island og lurte på om redaksjonen var interessert.

Han fortalte også at han kunne få til et intervju med en norsk fisker som var villig til å snakke om dumping av fisk på norske båter.

Redaktør Morten Møller Warmedal bestemte at det skulle lages en dokumentarfilm med utgangspunkt i materialet til Kurt Salo fra Island.

Fiskerimedarbeider **Rune Ytreberg** i NRK Tromsø og produsent og journalist **Svein Bæren** i NRKs Brennpunktredaksjon ble satt på prosjektet.

Vi ble enige om å prøve å bevise at det pågår systematisk dumping av fisk på både islandske og norske fiskebåter, og at konsekvensene var en trussel mot fiskebestanden i et av verdens rikeste hav.

Gjennombrudd:

På nyåret 2004 foretas intervjuet med den norske fiskeren Ben Kåre Thomassen i Tromsø. Det blir på mange måter et gjennombrudd.

For første gang er det en norsk fisker som utførlig forteller om dumping av fisk på flere norske trålere.

Organisering:

I midten av januar møttes Salo, Ytreberg og Bæren i Tromsø for å legge opp en plan for det videre arbeidet.

Vi ble enige om at opptakene til Salo fra Island og det nye intervjuet med Ben Kåre Thomassen var et godt utgangspunkt, men ikke nok til en hel film.

Vi ble også enige om å dempe den historiske delen, og konsentrere oss mer om nåtid.

Det var viktig å få mer dokumentasjon på hvordan dumpingen foregikk, hvem som drev med det og hvor mye.

Plan:

Svein Bæren la opp en plan for videre arbeid, og en skisse for en dramaturgisk oppbygging av filmen.

Det ble besluttet å gjøre flere nye opptak:

1. Fra flere kystvaktskip + intervjuer med skipssjefer
2. Fra norske fiskebåter som blir kontrollert av Kystvakta
3. Fra tråleren Varak som fiskeren Ben Kåre Thomassen jobbet på

4. Få flere bilder og filmer av båter som dumpet fisk
5. Gjøre et intervju med den islandske journalisten Magnus Thor Hafsteinsson og få tilgang til hans filmer.
6. Intervjue flere norske fiskere som hadde vært med på eller sett dumping av fisk
7. Gjøre egne filmopptak av dumping av fisk på norske båter

(I tillegg å filme Kurt Salo for å kunne fortelle en historie.)

Arbeidet:

I løpet av fire uker lyktes vi med alle punktene bortsett fra det siste:

Egne opptak av dumping av fisk.

En stund vurderte vi å bruke skjult kamera, men av hensyn til andre fiskere om bord droppet vi ideen.

Men heldigvis fikk vi etter hvert god kontakt med Kystvaktsskvadron Nord.

I løpet av noen uker fikk vi flere og flere bevis på dumping av fisk i form av filmer og intervjuer med skipssjefer på to kystvaktskip.

(Vi regner med at kystvakta fikk tillit til oss - at de såg på oss som seriøse).

Vi holdt kontakt med fiskeren Thomassen og Kurt Salo gjorde opptak med ham og mannskapet om bord i tråleren Varak.

Svein Bæren og Rune Ytreberg fikk sendt over spørsmål til den islandske journalisten Hafsteinson, og fikk intervju og filmer av islandske båter som dumper fisk tilbake.

Det siste punktet med å intervju norske fiskere som kjente til dumping av fisk ble det vanskeligste.

Vi visste om flere, men ingen torde å stå frem.

Likevel, vi ga oss ikke.

Det var viktig for oss at fiskeren Ben Kåre Thomassen ikke ble stående alene i programmet.

Endelig; etter fire uker bestemte fisker og politiker Gunnar Hansen I hammerfest å snakke om hva han hadde vært med på

Vi regner med at god kontakt over tid, var avgjørende for at han til slutt ville snakke.

(I fjernsynssammenheng er intervjuer med mennesker som har førstehåndsopplysninger viktig – like viktig som postjournaler og hemmelige dokumenter.)

Skriftlige kilder:

Bortsett fra muntlige og filmatiske bevis var det viktig å få dokumentert omfanget av fiskedumping også fra skriftlige kilder:

Ved å undersøke anmeldelser, dommer, postjournaler, dokumenter, snakke med fagfolk og forskere, fant vi fram til en rekke ikke offentlig kjente forskningsrapporter.

Rapportene var rimelig samstemte og viste at mellom 2 og 10 prosent av fisken kastes over bord.

I programmet valgte vi å referere til den mest omfattende rapporten, som oppsummerte arbeidet til 30 andre rapporter.

I programmet konkluderer vi med at norske fiskebåter hvert år dumper fisk for mellom 200 og 800 millioner kroner.

Konfrontasjon:

De to fiskerne som lot seg intervju hadde arbeidet på to av Norges aller største og mektigste fiskeriselskap: Westfish Aarsæther og Norway Seafoods.

Vi bad om et intervju med ledelsen i begge selskapene.

Norway Seafood nektet å stille opp, og sendte et enkelt svar tilbake der de avviste alle påstander om fiskedumping som grunnløse.

Ledelsen i Westfish Aarsæther sa først ja til intervju, men ombestemte seg da Kurt Salo og fotografen møtte opp.

De sendte i stedet et kort svar, der de avviste alle påstander.

Konsekvenser

Etter at programmet ble sendt har blant annet følgende skjedd:

- NRK Dagsrevyen og NRK Dagsnytt fulgte opp saken med flere store oppslag hver dag i over 10 dager.
Flere fiskere sto fram og fortalte om dumping fra sine båter.

- RUV (Tilsvarende NRK på Island) fulgte også opp saken med hovedoppslag på nyheter 17. og 18. februar samt store oppslag i 5 dager .
- Fiskeriminister Svein Ludvigsen satte ned en kommisjon for å undersøke omfanget av fiskedumping
Den konkluderer med at det dumpes fisk for mints 750 millioner kroner hvert år

Kommisjonen foreslår følgende tiltak:

- Hyppigere bruk av helikopter
- Øke antall fiskeriinspektører om bord på fiskefartøylene fra i dag 3 til over 30 + 20 stillinger på land
- Opprette to kompetansesentre, et i Tromsø og et i Ålesund som har hovedansvaret for fiskefuskeri i Norge.
(I årets Statsbudsjett er det bevilget penger til kompetansesentrene)

PS: Hvis programmet fører til at det dumpes bare 2 % mindre fisk i havet - tilsvarer det årslønningen for en journalist i 15 år .

Arbeidstid

For Kurt Salo har arbeidet gått over 2,5 år.

For Rune Ytreberg og Svein Bæren var det snakk om intens jobbing i en relativ kort periode med mye overtid !!

Fra redaksjonen ble satt til programmet gikk på lufta, gikk det bare 7 uker.

Erfaringer

Det er mange penger som står på spill innen fiskerinæringen, og det er mange interesser.

Etter at programmet gikk på lufta 17. februar ble vi beskyldt for å fortelle at en av båtene som dumpet fisk var norsk, men som i virkeligheten var utenlandsk
For å slå fast: Vi fortalte aldri at båten var norsk.

Flere i næringen prøvde å sverte fiskerne som stod frem i programmet, ved å fortelle at de ikke var troverdige.

De satte også ut negative rykter om den islandske journalisten og Kurt Salo.

De høye tallene på fiskedumping på norske båter ble latterliggjort og tilbakevist av ledere innen fiskerinæringen, men - kommisjonen ga oss rett.

Sted, dato og underskrift

Tromsø / Oslo
27.01.2005

Kurt Salo

Svein Bæren

Rune Ytreberg